

УДК 657.1

М.М. Шигун, канд. екон. наук, доц.,
Житомирський державний технологічний університет

МОДЕЛЮВАННЯ В НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ*

У статті проведено аналіз наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і на наукових конференціях протягом 1969-2007 рр., з використанням бібліометричного методу, виконано систематизацію статей і доповідей за напрямками розкритих питань, виявлено тенденції розвитку облікового моделювання

Ключові слова: математичні методи, облікова політика, моделювання, балансові моделі, бібліометричний аналіз.

Постановка проблеми. Моделювання є загальнонауковим методом дослідження, який відіграє важливу роль у розвитку конкретних галузей наукових знань. Бухгалтерський облік як наука і як практична діяльність не є винятком із загальних тенденцій розвитку й активно користується можливостями методу моделювання у формуванні своєї теорії та адаптації до змінюваних умов облікової практики.

У бухгалтерському обліку моделювання має важливі функції. У науці моделювання є основою для створення законів, закономірностей, формування принципів, правил, підходів. Кожен елемент методу бухгалтерського обліку ґрунтується на певній спеціальній моделі і видозмінюється завдяки процесам її моделювання.

На рівні облікової практики процеси організації бухгалтерського обліку, його ведення, підготовки різної інформації на основі облікових даних не можуть ефективно реалізовуватися без постійного їх пристосування до потреб користувачів інформації. Зміни в обліковій системі, її організації і функціонуванні відбуваються завдяки використанню методу моделювання. Процес моделювання дозволяє вносити зміни до певних компонентів системи, підвищуючи її життєздатність.

При розгляді освітніх процесів у сфері бухгалтерського обліку не можна занижувати значення облікових моделей, таких як Т-рахунок, журнал реєстрації господарських операцій, оборотно-сальдова відомість, пробний баланс, форми первинних документів та облікових реєстрів і багато інших є тими моделями, на основі яких можна вивчити суть бухгалтерського обліку як інформаційної системи і як виду професійної діяльності.

Незважаючи на велике значення методу моделювання у розвитку науки і практики бухгалтерського обліку, специфіці його застосування у цій сфері науковці не приділяють достатньої уваги. Дослідження потребує як повнота

розкриття специфіки застосування методу моделювання в розвитку бухгалтерського обліку, так і особливості створення облікових моделей, їх функціонування та видозміни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення нами наукових, науково-методичних, навчальних видань, наукових публікацій з проблем економічного моделювання показало досить широкий спектр проблем, які автори вирішують через побудову та видозміну різних типів моделей. Цікавим є факт застосування точних методів моделювання в економічних дослідженнях (економіко-математичних, статистичних, кібернетичних, програмування), а також методів, які специфічні для оцінки відносин між людьми (психологічних, ігрових, конфліктних ситуацій, соціально-адаптаційних).

Детальний аналіз виданих дисертацій, наукових, науково-методичних і навчальних видань, наукових публікацій з проблем економічного моделювання представлений в наших наукових публікаціях [1, с. 300-320; 2, с. 115-127; 3, с. 350-383].

Серед авторів, які розглядали проблеми економічного моделювання, слід назвати тих, хто представив монографічні праці. Це такі, як Г.А. Соколовська “Моделювання економічного аналізу діяльності підприємства” (Одеса, 1996), Д.Д. Костоглодов, Л.М. Харісова “Моделювання фінансів” (Ірпінь, 2002), Л.О. Примостка “Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі” (Київ, 2002), В.Ф. Халіпов, А.А. Васильєва, Н.А. Волгін “Моделювання виробничої та інвестиційної стратегій машинобудівного підприємства” (2003).

Спеціальні методи моделювання досліджувалися і розвивалися вченими, які працювали за різними науковими напрямками. Наприклад, В.А. Штофф розкривав філософські проблеми моделювання, визначав роль моделей у пізнавальних процесах (1963, 1966, 1967).

Теорію економіко-математичного і статистичного моделювання на макрота мікроекономічному рівнях управління розвивав В.С. Німчинов (1962, 1965). Н.П. Бусленко велику увагу приділяв проблемам застосування кількісних методів моделювання у виробничій сфері (1968, 1969, 1977), Ю.П. Маркін, Р.А. Орехова вивчали проблеми імітаційного моделювання у промисловості, застосування автоматизованих систем управління, економіко-математичних методів моделювання (1977, 1982).

Відомий вчений у галузі економічного аналізу А.І. Гінзбург видав праці теоретико-методичного характеру з моделювання ситуацій та оцінки прийняття рішень із застосуванням аналітичних методів (2003, 2004). Н.І. Костіна, А.А. Алексєєв, О.Д. Василик присвятили свої праці проблемам фінансового моделювання і прогнозування (1997, 1998). В.В. Федосєєв із співавторами А.Н. Гармашем, Д.М. Дайїтбеґовим, Н.Д. Еряшвілі вивчав проблеми економіко-математичного моделювання у маркетингових дослідженнях (1999, 2001). В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний, Г.І. Великоіваненко досліджували проблеми моделювання економічних ризиків та управління ними (2000, 2002).

У сфері моделювання бухгалтерського обліку відомі праці Е.К. Гільде, який розробляв проблеми моделювання нормативного обліку на промислових підприємствах (1970, 1976). Я.В. Соколов досліджував як теоретичні засади моделювання в бухгалтерському обліку (1974, 1977, 1987), так і проблеми автоматизації інформаційного середовища з використанням модельного методу (1980). Важливий внесок у теорію облікового моделювання також зробили П. Арьков, А.С. Бородкін, Л.А. Горшкова, М.А. Деркач, В. Івашкевич, Я.Д. Крупка, А.Л. Лузін, І.С. Мацкевичюс, А. Наринський, Р.С. Рашитов, Н. Ублієв, А.А. Шапошніков.

Сучасні дослідження у цій галузі продовжують Л.Ю. Бжилянська, Л.О. Ващенко, Л.С. Воскресенська, Т.О. Герасименко, В.І. Губенко, С.М. Деньга, В.В. Євдокимов, С.В. Івахненков, І.Ю. Ковтун, Ю.А. Кузьмінський, В.А. Куценко, А.В. Мазанова, Н.М. Малюга, К.В. Маценко, О.В. Мішакова, И.И. Очиченко, Н.І. Попова, Л.І. Пуздрач; О.Ю. Рейтер, Ю.В. Селиванова, Н.П. Семенченко, О.В. Сидюк, Т.В. Смачило, Г.С. Суков, Л.О. Сухарева, Н.О. Філоненко, В. Чайка, В.І. Чиж, Н. Шам, А.Я. Шаулюк, С. Шпак, В. Юденко.

У даній статті ми завершуємо дослідження з допомогою бібліометричних та бібліографічних методів різних за характером праць з метою виявлення тенденцій розвитку економічного моделювання, проведення критичного аналізу та систематизації видань за напрямками розкритих у них проблем.

Мета дослідження. Провести аналіз наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і наукових конференціях протягом 1969-2007 рр. з використанням бібліометричного методу, здійснити систематизацію статей і доповідей за напрямками розкритих питань, виявити тенденції розвитку облікового моделювання.

Виклад основного матеріалу. Загальний бібліометричний аналіз динаміки розвитку моделювання у бухгалтерському обліку протягом 1969-2007 рр. показав активне впровадження цього методу в облікову науку, починаючи лише з 2000 р. (рис. 1).

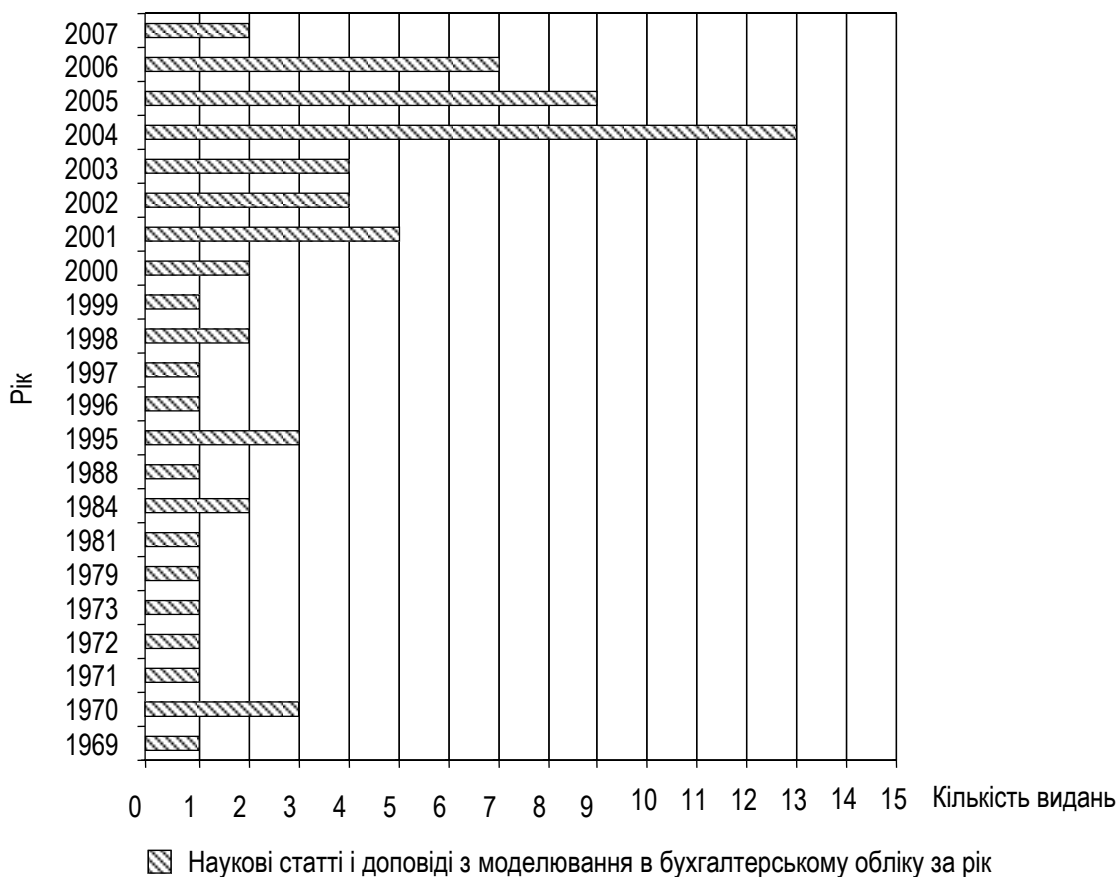

Рис. 1. Динаміка видання наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і наукових конференціях протягом 1969-2007 рр.

У галузі бухгалтерського обліку метод моделювання почав впроваджуватися, починаючи з 1969 р. У статті Е.К. Гільде, опублікованій у московському журналі “Бухгалтерский учет”, були викладені підходи до моделювання організації нормативного обліку. Протягом наступних двох років (1970-1971) проблеми нормативного обліку розглядалися також у публікаціях П. Арькова, В. Івашкевича, А. Наринського, Н. Ублієва. Автори не тільки розробляли власні моделі організації нормативного обліку для забезпечення потреб управління великими промисловими підприємствами, але й проводили наукову дискусію щодо ефективності запропонованих один одному підходів.

Пізніше почали з’являтися публікації з моделювання балансу виробництва і споживання (О.Ю. Рейтер, Таллін, 1972), створення моделей обліку виробничих витрат (А.С. Бородкін, Москва, 1973), застосування логіко-математичного моделювання в бухгалтерському обліку (Р.С. Рашитов, А.Л. Лузін, М.А. Деркач, Москва, 1979).

У 80-х роках XIX ст. проблеми моделювання в бухгалтерському обліку дещо змістилися у напрямі розвитку та функціонування облікового інформаційного середовища в умовах автоматизації системи управління підприємством (АСУП).

Моделювання облікових задач в умовах АСУП розкривалося у статтях Л.А. Горшкової (Москва, 1981). І.С. Мацкевичюс, А.А. Шапошніков розвивали

теорію облікового моделювання, зокрема займалися розробкою класифікаційних моделей в бухгалтерському обліку (Москва, 1984).

Моделювання за обліковими об'єктами здійснював Я.Д. Крупка. Вчений розвивав моделі обліку капітальних вкладень (Москва, 1984). Його наукові дослідження у цій галузі продовжувалися багато років. Так з'явилися його статті з моделювання обліку капітальних інвестицій (Житомир, 2002), створення національної моделі обліку інвестиційної діяльності (Житомир, 2003).

Удосконаленням балансових моделей у 80-ті роках XIX ст. займалася Л.Ю. Бжилянська (Москва, 1988). Автор розглядала баланс як інформаційну базу для формування міжгалузевих комплексів. Такий підхід до укрупнення балансових моделей від рівня підприємства до рівня комплексу, галузі, країни зумовлювався управлінськими потребами і плановим характером економіки країни.

Деяка перерва у публікаціях з облікового моделювання спостерігалася з кінця 80-х до середини 90-х років XIX ст. Різкі політичні зміни, кардинальні економічні реформи, потреба пристосуватися до нового економічного і соціального середовища негативно вплинули на розвиток науки взагалі й науки про бухгалтерський облік зокрема.

У новій економіці України почали з'являтися такі поняття як власник, бізнес, облікова політика, управлінський облік, фінансовий ринок, фондові біржі, фінансове управління, капітальне та фінансове інвестування, нематеріальні активи, ноу-хау, гудвіл, міжнародні стандарти фінансової звітності, аудит, зовнішній користувач інформації та багато інших.

Автори поступово почали досліджувати нові поняття, а метод моделювання дозволяв якісно представити незвичний зміст нового явища та показати особливості його прояву у національній економіці і вітчизняній обліковій системі.

У 1995 р. побачили світ статті А.А. Самігулліна з проблем моделювання в системі управлінського обліку (Москва, 1995). Польські дослідники представили національний досвід моделювання організації бухгалтерського обліку та формування облікової політики Польщі (А. Яруга, В.А. Новак, Київ).

Відомий російський вчений Я.В. Соколов опублікував працю з теорії облікового моделювання, показавши його роль в бухгалтерському обліку (Москва, 1996).

Внутрішньосистемні зв'язки бухгалтерського обліку та господарського контролю досліджувалися І.І. Очиченко (Москва, 1997), Л.О. Сухаревою (Донецьк, 1998). Автори розглядали можливості застосування універсальної інформаційної моделі бухгалтерського обліку для проведення ревізії, експертиз, розкривали генезис теоретичних концепцій моделювання в обліково-контрольних процесах.

Проблеми складання і використання при прийнятті рішень фінансової звітності досліджувалися у публікаціях А.А. Садекова, О.В. Кочетова (Донецьк, 1998), В.В. Юденко (Київ, 1999). У працях цих авторів розкривалися особливості моделювання фінансової звітності українських підприємств на

основі міжнародного досвіду, наводилися підходи до управління фінансовими ресурсами на основі інформаційних моделей бухгалтерського балансу.

Починаючи з 2000 р., науковий інтерес до моделювання в бухгалтерському обліку значно зростає, що зумовлює відповідне збільшення кількості публікацій, наприклад до 22-х у 2004 р.

Систематизація публікацій за напрями видань дозволяє виділити групи авторів, які працювали над вирішенням типових науково-практичних проблем моделювання в бухгалтерському обліку (табл. 1).

Таблиця 1

Структура наукових статей і доповідей на конференціях з моделювання в бухгалтерському обліку протягом 1969-2007 рр.

№ пор.	Напрямок праці	Кількість	Автор (прізвища російською та українською мовами)
1	Теорія облікового моделювання	12	Євдокимов В.В., Івахненко С.В., Кузьмінський Ю.А., Малюга Н.М., Мацкевичюс І.С., Соколов Я.В., Сухарева Л.О., Шапошніков А.А., Шигун М.М.
2	Міжнародні моделі бухгалтерського обліку	2	Мазанова А.В., Чайка В.
3	Моделювання організації бухгалтерського обліку та облікової політики	5	Воскресенская Л.С., Деньга С.М., Філоненко Н.О., Пуздрач Л.І., Герасименко Т.О., Яруга А., Новак В.А.
4	Облікові моделі для цілей управління	8	Вітренко О.В., Євдокимов В.В., Лісничий К.М., Михайлинин Н.П., Садеков А.А., Кочетов О.В., Самигуллин А. А., Якубенко Г.А.
5	Моделі інформаційних технологій і комп'ютеризації бухгалтерського обліку	5	Горшкова Л.А., Євдокимов В.В., Малюга Н.М.
6	Математичні методи моделювання в бухгалтерському обліку	4	Рашитов Р.С., Лузин А.Л., Деркач М.А., Мішакова О.В., Смачило Т.В.
7	Моделювання обліку для цілей контролю	1	Очиченко І.І.
8	Моделювання балансу і звітності	7	Бжилянская Л.Ю., Ващенко Л.О., Губенко В.І., Куценко В.А., Рейтер О.Ю., Шам Н., Шпак С., Юденко В.
9	Податкове моделювання	4	Береза С.Л., Ковтун І.Ю., Маценко К.В., Семенченко Н.П., Шаулюк А.Я.
10	Моделювання нормативного обліку	6	Арьков П., Гильде Э.К., Ивашкевич В., Наринский А., Ублиев Н., Брадул О.М., Чувашева Л.І.
11	Моделювання витрат і калькулювання	5	Бойко С.В., Бородкин А.С., Попова Н.І., Чиж В.І.
12	Облікове моделювання операцій з інвестиціями	3	Крупка Я.Д.
13	Моделювання руху оборотних активів та грошових коштів	2	Селиванова Ю.В., Сидюк О.В., Суков Г.С.
14	Моделювання фінансових результатів	2	Будаєв Д.В., Лаговська О.А.
	Всього	66	

Наведене групування статей і тез доповідей за напрями досліджуваних проблем показало підвищений інтерес науковців до *теорії облікового моделювання*. З цього напрямку опублікували праці Ю.А. Кузьмінський, який розглядав моделювання як метод оперативного обліку та контролю міжнародних фінансово-господарських операцій (Житомир, 2002), Н.М. Малюга, яка звертала увагу на забезпечення моделюванням прогностичної функції бухгалтерського обліку (Харків, 2005). Проблеми моделювання в бухгалтерському обліку вивчав С.В. Івахненко (Кременчук, 2001).

В.В. Євдокимов захистив кандидатську дисертацію “Моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і практика застосування” (Київ, 2005), в якій використав процесний підхід до моделювання діяльності підприємства та її облікового відображення, розглянув особливості моделювання бухгалтерського обліку в умовах його комп’ютеризації. У своїх публікаціях науковець розглядає філософські аспекти моделювання в бухгалтерському обліку, взаємозв’язок понять методу бухгалтерського обліку та моделювання (Житомир, 2003, 2004), формалізацію як прийом моделювання в бухгалтерському обліку, систему бухгалтерського обліку як об’єкт моделювання (Дніпропетровськ, 2004).

Автор цієї статті розглянув проблеми класифікації облікових моделей, визначення функцій моделей бухгалтерського обліку, розкрив механізм адаптації системи бухгалтерського обліку до управлінських потреб на основі процесу моделювання (Житомир, 2006; Жовті води, 2007; Монографія, Житомир, 2007; Суми, 2008).

Рівень *макромоделювання в бухгалтерському обліку* не становить значного наукового інтересу авторів і обмежується статтями, в яких наводиться порівняльна характеристика світових моделей бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначається місце України серед міжнародних моделей бухгалтерського обліку (А.В. Мазанова, Кривий Ріг, 2005, В. Чайка, Київ, 2005).

Моделювання *організації бухгалтерського обліку та облікової політики* розкрито у публікаціях Л.С. Воскресенської, С.М. Деньги, Н.О. Філоненко, Л.І. Пуздрач, Т.О. Герасименко. Науковці створюють концептуальні моделі організації внутрішньогосподарського обліку в торгівлі (С.М. Деньга, Н.О. Філоненко, Дніпропетровськ, 2000), моделі формування облікової політики торговельних підприємств (Л.І. Пуздрач, Т.О. Герасименко, Львів, 2004), досліджують моделювання окремих економічних показників в умовах багатоваріантності облікової політики (Л.С. Воскресенська, Мінськ, 2006).

Досить важливим з позиції цілого ряду авторів є *моделювання бухгалтерського обліку для цілей управління*. В.В. Євдокимов наводить порядок моделювання господарських процесів в обліково-управлінському аспекті та вказує на особливості прийняття управлінських рішень на основі моделювання системи бухгалтерського обліку (Житомир, 2004, 2006). К.М. Лісничий показує вплив на вибір стандартів бухгалтерського обліку моделі корпоративного управління (Житомир, 2007).

Особливості побудови функціональної моделі системи управлінського обліку, організаційної моделі служби управлінського обліку розкриті в публікаціях Г.А. Якубенко (Мінськ, 2006), Н.П. Михайлинин (Тернопіль – Мукачеве, 2004). О.В. Вітренко пропонує підходи до організаційного моделювання системи управлінського обліку через класифікацію робочих документів бухгалтера-аналітика (Дніпропетровськ, 2004).

Моделі інформаційних технологій і комп'ютеризації бухгалтерського обліку представлені в працях В.В. Євдокимова (Москва, 2004; Житомир, 2004, 2005; Житомир – Краматорськ, 2005), Н.М. Малюга (Житомир, 2005). Автори вивчають теоретико-методологічні основи моделювання облікового процесу при застосуванні комп'ютерних технологій, наводяться особливості застосування моделювання в умовах комп'ютеризації бухгалтерського обліку, моделювання діяльності підприємств з використанням комп'ютерних облікових програм.

Досить специфічний напрям точного моделювання в бухгалтерському обліку представлений роботами, що розкривають *математичні методи моделювання в бухгалтерському обліку*. Так, економіко-математичні методи і моделі в бухгалтерському обліку, аналізі представлені в публікаціях О.В. Мішакової (Київ, 2001), математичне моделювання в бухгалтерському обліку розкриває Т.В. Смачило (Житомир, 2000; Київ, 2001).

Моделювання балансу і звітності досліджується авторами з різних позицій. Як економічну модель підприємства бухгалтерський баланс розглядає В.А. Куценко (Полтава, 2006). Практичну реалізацію моделі фінансового балансу на прикладі діяльності підприємств України розкривають Н. Шам та С. Шпак (Київ, 2001). Моделювання фінансової звітності як складової інформаційного забезпечення аналітичних процесів представлено в публікаціях Л.О. Ващенко (Львів, 2004). Проблеми бухгалтерського обліку та вибір оптимальної моделі звітності з урахуванням міжнародної політики України вивчає В.І. Губенко (Кіровоград, 2005).

У публікаціях інших авторів акцент зміщується у напрямі моделювання облікового відображення певних об'єктів. Так, *податкові розрахунки та їх моделювання* досліджують Н.П. Семенченко (Москва, 2003), А.Я. Шаулюк (Житомир, 2002), І.Ю. Ковтун, К.В. Маценко (Хмельницьк, 2005), С.Л. Берези (Житомир, 2005). Проблеми існування податкового обліку і створення його моделей, модель об'єднаного ведення бухгалтерського та податкового обліку, моделі обліку податку на прибуток – питання, які в першу чергу вирішуються авторами.

Не зменшується увага науковців до *моделювання витрат і калькулювання*. Серед найбільш актуальних питань розкриваються підходи до моделювання організації калькулювання на промислових підприємствах, застосування моделювання при калькулюванні собівартості продукції (С.В. Бойко, Дніпропетровськ, Тернопіль – Мукачеве, 2004). Н.І. Попова вивчає можливості моделювання інформаційних потоків обліку витрат (Кременчук, 2001), В.І. Чиж розкриває особливості використання облікових моделей в процесах управління витратами (Кіровоград, 2005).

О.М. Брадул, Л.І. Чувашева розглядають проблеми розробки *моделі нормативного обліку* (стандарт-кост) на гірничодобувних підприємствах (Дніпропетровськ, 2004).

Моделювання руху оборотних активів та грошових коштів відображене у публікаціях Ю.В. Селіванової та О.В. Сидюк (Севастополь, 2002), Г.С. Сукова (Дніпропетровськ, 2006). Автори розробляють облікові моделі для операцій з оборотними активами в управлінських цілях, звітні інформаційні моделі руху монетарних активів.

Моделювання фінансових результатів представлено у працях Д.В. Будаєва, який здійснює удосконалення моделі кількісної оцінки якості бухгалтерського обліку фінансових результатів на підприємства з сезонним характером діяльності (Кривий Ріг, 2006). О.А. Лаговська пропонує оптимізаційний підхід до облікового моделювання фінансових наслідків визнання доходів (Житомир, 2006).

Бібліометричний аналіз структури виданих статей і тез доповідей на конференціях з проблем моделювання в бухгалтерському обліку відображає велику увагу авторів до питань теорії облікового моделювання (12 публікацій з 66), моделюванню бухгалтерського обліку для цілей управління (8 публікацій з 66), розробки моделей балансу і звітності (7 публікацій з 66), моделювання нормативного обліку (6 публікацій з 66) (рис. 2).

Рис. 2. Структура наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і наукових конференціях протягом 1969-2007 рр.

Велику увагу автор приділяє моделюванню організації бухгалтерського обліку та облікової політики, моделям інформаційних технологій і комп'ютеризації бухгалтерського обліку, моделюванню витрат і калькулювання (по 5 публікацій з 66 за кожним напрямом).

Науковий інтерес викликають проблеми застосування математичних методів при моделюванні бухгалтерського обліку (4 публікації з 66), податкове моделювання (4 публікації з 66), облікове моделювання операцій з інвестиціями (3 публікації з 66).

Досліджуються також проблеми розробки і функціонування міжнародних моделей бухгалтерського обліку (2 публікації з 66), моделювання руху оборотних активів та грошових коштів (2 публікації з 66), моделювання фінансових результатів (2 публікації з 66), моделювання обліку для цілей контролю (1 публікація з 66).

Аналіз публікацій наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і наукових конференціях протягом 1969-2007 рр., показує значне переважання українських видань (47 з 66 публікацій) (табл. 2).

Таблиця 2

**Географія видання наукових статей і доповідей
з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених
у фахових виданнях і наукових конференціях протягом 1969-2007 рр.**

Місце публікації	Кількість публікацій
Наукові статті і доповіді з моделювання в бухгалтерському обліку	66
Росія (Москва)	16
Республіка Білорусь (Мінськ)	2
Естонія (Таллін)	1
Україна, в т.ч.	47
Київ	7
Дніпропетровськ	7
Донецьк	2
Житомир	16
Жовті Води	1
Кіровоград	2
Кременчук	2
Кривий Ріг	2
Львів	2
Мукачеве – Тернопіль	2
Полтава	1
Севастополь	1
Харків	1
Хмельницьк	1

Російські публікації представлені виданнями з Москви (16 з 66 публікацій), мають місце окремі зарубіжні публікації – з Республіки Білорусь (2 публікації), країн Прибалтики (1 публікація).

Серед вітчизняних публікацій більша частина статей і тез доповідей на конференціях з проблем моделювання в бухгалтерському обліку видана у Житомирі (16 публікацій з 66), Києві (7 публікацій з 66), Дніпропетровську (7 публікацій з 66).

Публікації з моделювання у бухгалтерському обліку здійснені у містах Донецьк, Кіровоград, Кременчук, Кривий Ріг, Львів, Мукачеве – Тернопіль (по 2 публікації), Жовті Води, Полтава, Севастополь, Харків, Хмельницьк (по 1 публікації).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз і систематизація наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і на наукових конференціях протягом 1969-2007 рр., показали достатньо широке використання авторами цього методу для наукової розробки облікових проблем.

1. Загальний бібліометричний аналіз динаміки розвитку моделювання у бухгалтерському обліку протягом 1969-2007 рр. показав активне впровадження цього методу в облікову науку, починаючи лише з 2000 р. У галузі бухгалтерського обліку метод моделювання почав впроваджуватися, починаючи з 1969 р. Протягом 1969-2000 рр. за один рік публікувалося від 1-3 статті.

2. Найбільш актуальними напрямками досліджень з проблем моделювання в бухгалтерському обліку за період 1969-2007 рр. стали питання теорії облікового моделювання, моделювання бухгалтерського обліку для цілей управління, розробки моделей балансу і звітності, моделювання організації бухгалтерського обліку та облікової політики, моделей інформаційних технологій і комп'ютеризації бухгалтерського обліку, моделювання нормативного обліку, витрат і калькулювання (від 5 до 12 публікацій за кожним напрямом).

Науковці вивчають також проблеми застосування математичних методів при моделюванні бухгалтерського обліку, податковому моделюванні, обліковому моделюванні операцій з інвестиціями, розробці і функціонуванні міжнародних моделей бухгалтерського обліку, моделюванні руху оборотних активів та грошових коштів, моделюванні фінансових результатів, моделюванні обліку для цілей контролю (від 1 до 4 публікацій за кожним напрямом).

3. Вивчення тематики наукових напрацювань окремих авторів дозволило визначити науковців, які значну увагу приділяли проблемам моделювання за різними напрямками. Теорія облікового моделювання представлена працями В.В. Євдокимова, С.В. Івахненкова, Ю.А. Кузьмінського, Н.М. Малюги, И.С. Мацкевичюса, Я.В. Соколова, Л.О. Сухаревої, А.А. Шапошнікова, М.М. Шигун. Міжнародні моделі бухгалтерського обліку розкриті в публікаціях А.В. Мазанової, В. Чайки Моделювання організації бухгалтерського обліку та

облікової політики досліджували Л.С. Воскресенська, С.М. Деньга, Н.О. Філоненко, Л.І. Пуздрач; Т.О. Герасименко, А. Яругою, В.А. Новак.

Застосування облікових моделей для цілей управління висвітлювалися у працях О.М. Брадул, Л.І. Чувашевої, О.В. Вітренко, В.В. Євдокимова, К.М. Лісничого, Н.П. Михайлинина, А.А. Садекова, О.В. Кочетова, А.А. Самигулліна, Г.А. Якубенко.

Моделі інформаційних технологій і комп'ютеризації бухгалтерського обліку представлені роботами Л.А. Горшкової, В.В. Євдокимова, Н.М. Малюги. Математичні методи моделювання в бухгалтерському обліку впроваджуються Р.С. Рашитовим, А.Л. Лузіним, М.А. Деркач, О.В. Мішаковою, Т.В. Смачило. Моделювання обліку для цілей контролю здійснює І.І. Очиченко. Моделювання балансу і звітності відображає наукові інтереси Л.Ю. Бжилянської, Л.О. Ващенко, В.І. Губенко, В.А. Куценко, О.Ю. Рейтер, Н. Шам, С. Шпак, В. Юденко.

Ряд праць розкривають об'єктне моделювання в обліку. Податкове моделювання можна знайти у працях С.Л. Берези, І.Ю. Ковтун, К.В. Маценко, Н.П. Семенченко, А.Я. Шаблюк. Моделювання нормативного обліку здійснювали П. Арьков, Е.К. Гільде, В. Івашкевич, А. Наринський, Н. Ублієв. Моделюванням витрат і калькулювання досліджують С.В. Бойко, А.С. Бородкін, Н.І. Попов, В.І. Чиж. Облікове моделювання операцій з інвестиціями відображає науковий інтерес Я.Д. Крупки. Моделювання руху оборотних активів та грошових коштів розглядалося у працях Ю.В. Селиванової, О.В. Сидюк, Г.С. Сукова. Моделювання фінансових результатів розробляли Д.В. Будаєв, О.А. Лаговська.

4. Аналіз географії публікацій наукових статей і доповідей з моделювання в бухгалтерському обліку, представлених у фахових виданнях і на наукових конференціях протягом 1969-2007 рр., показує значне переважання українських видань (47 з 66 публікацій). Більшість вітчизняних публікацій з проблем моделювання в бухгалтерському обліку видана у Житомирі, Києві, Дніпропетровську.

Список літератури

1. Шигун, М. М. Бібліометрія розвитку економічного моделювання: наукова, науково-методична та навчальна література [Текст] // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнародний збірник наукових праць / відповідальний редактор д-р екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – Випуск 1(10). – 376 с. – Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.
2. Шигун, М. М. Економічне моделювання в дисертаційних дослідженнях: бібліометричний аналіз [Текст] / М. М. Шигун // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – № 1(43). – 332 с. – Економічні науки.
3. Шигун, М. М. Економічне моделювання в наукових публікаціях: бібліометричне дослідження [Текст] / М. М. Шигун // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнародний збірник наукових праць / відповідальний редактор д-р екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – Випуск 2(11). – 420 с. – Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.

Summary

The analysis of scientific publications and reports on modeling, published in specialized editions and scientific conferences during 1969-2007 with use of bibliography method has been carried; out the systematization of articles and reports on the topic of research has been made as well as the tendencies of accounting modeling development have been determined.

Отримано 10.12.2008